

Suomen Kylätoiminta ry
Byaverksamhet i Finland rf

16.6.2005

1

Vetoomuksen luovutustilaisuus kansanedustajille 16.6.2005 klo 11.30 Valtiosalissa

Arvoisa kansanedustaja

Vetoomus lähikoulujen puolesta

Perusopetuksen valtionosuusuudistus johtaa suurkouluihin ja väestön keskittymiseen

Kuntien valtionosuusperusteita ollaan lähiaikoina uusimassa. Laaditun esityksen (Esitys kuntien rahoitus- ja valtionosuusperusteiden tarkistamiseksi/Sisäasiainministeriö) mukaan aivan syrjäisintä Suomea lukuun ottamatta ”pienien koulujen yksikköhinnan korotus” poistetaan. Nykyään se on osoitettu pienille alle 80 oppilaan kouluille vuosiluokilla 1-6 opetusta saavien oppilaiden perusteella ja alle 180 oppilaan kouluille vuosiluokilla 7-9 olevien oppilaiden osalta.

Valtionosuusuudistus on merkittävä koulutuspoliittinen linjanveto lähikoulujen lakkauttamiseksi ja suurkoulujen perustamiseksi

Uudistus merkitsee käytännössä suurta, satojen kylä- ja kaupunginosakoulujen, lakkauttamisaaltoa koskien erityisesti alle 50-oppilaisia kouluja (vuonna 2002 yhteensä 1164 koulua eli 33 %), mutta myös 50-99 oppilaisia kouluja (675 koulua eli 19 %) johtaen suurkoulujen luomiseen.

Valtionosuusuudistus on merkittävä väestöä keskittävä ja alueita autioittava linjanveto

Lähikoulu on kylän tai kaupunginosan keskeinen vetovoimatekijä, jota kunnat, kylä- ja kaupunginosayhdistykset, muut yhteisöt ja yritykset ovat käyttäneet markkinoinnissaan erityisesti lapsiperheille – ja hyvin tuloksin. Tuhansia lapsiperheitä on muuttanut heidän mielestään viihtyisimmille alueille, joissa sijaitsee lähikoulu. Nyt tältä työltä putoaa pohja pois ja osa muuttaneista kokee perheensä tulleen suorastaan petetyksi. Keskimäärin lähikoulun omaavat kylät/kaupunginosat ovat olleet erittäin vireitä sekä palveluvarustus että työpaikkakehitys ovat usein olleet hyviä. Koulun häviämisen myötä todennäköinen väestökato ja ikärakenteen vinoutuminen heikentävät hyvin alkanutta kehitystyötä ja autioittaa erityisesti maaseutua.

Perusopetusta koskeva valtionosuusuudistus rankaisee lähikouluja ylläpitäviä kuntia

Kokonaisuutena perusopetuksen valtionosuusuudistus on kustannusneutraali valtion ja kuntien rahoitussuhteen kannalta. Kuntakohtaisesti taloudelliset menetykset voivat olla suuret. Uudistus rankaisee eniten niitä kuntia, jotka ovat katsoneet koulutuksen ja lapsen kehityksen kannalta parhaaksi

lähikoulujen ylläpidon. Pahimmillaan valtionosuus vähenee eräissä kunnissa jopa yli 50 euroa/asukas.

Uudistuksen perustelut puutteelliset – koulutuspoliittinen ja lapsen näkökulma olematon

Huolestuttavaa on viranomaisvalmistelun yksipuolisuus.

Esityksen perustelut ovat vähäiset: ”Perusopetuksen yksikköhintojen laskentatapaa ehdotetaan järjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi yksinkertaistettavaksi ja yksikköhinnan eri määräytymistekijöiden painoarvoa muutettavaksi. Kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa saamansa rahoituksen määrään vähennettäisiin” (= pienten koulujen tuki poistetaan lukuun ottamatta harvaanasutuimpia kuntia, joissa alle 4 asukasta/neliökilometri).

Esityksen hyvinvointivaikutuksia ei ole käsitelty lainkaan, vaikka esitys johtaa käytännössä pienten, erityisesti alle 80 oppilaan, koulujen lakkauttamiseen ja suuryksikköisten koulujen perustamiseen. Kun otetaan huomioon välilliset kustannukset, voivat yhteiskunnan kokonaiskustannukset jopa nousta. Yhtään tällaista kokonaistaloudellista selvitystä ei ole tehty. Mm. VATT:n (Valtiontalouden tutkimuskeskus) selvitys antaa yksipuolisen kuvan tarkastellessaan vain säästöjä palkkamenojen ja kiinteistöjen käyttökulujen kautta. Mitä maksavat lasten kyyditykset, laajennettavien tilojen saneeraukset, kunnan käsiin jäävä kiinteistö, suurista kouluista ja opetusryhmistä aiheutuvat sosiaaliset ongelmat jne. Lisäksi ei ole otettu huomioon lähikoulujen ”tulopuolta”. Niitä käytetään yhä enemmän kouluopetuksen lisäksi kunnan toimista tai vuokraamana kansalaisten ja yhdistysten moninaisena kohtaamispaikkana, kokous-, kerho-, harrastus-, virkistys-, koulutus- ja palvelukeskuksena. Myös maakunnissa konsulttien laatimissa ”kouluverkkoselvityksissä” on tilaustyön makua. Niissä tavoitteeksi on asetettu suuryksikköisten koulujen lakkauttaminen ja alle 80-oppilaisten koulujen perustaminen ja perustelut on tehty sen mukaisesti lähikoulujen ja lasten etuja koskeva tarkastelu unohtaen. Uusia vaihtoehtoja ei selvityksissä juuri näy. Mitä mahdollisuuksia toisivat esimerkiksi julkisen, yksityisen ja kansalaissektorin lisääntyvä yhteistyö, uudet opetustekniikat ja –mallit. Jopa kasvatusasiantuntijoiden kehittämä yhden opettajan malli voi olla toimiva ja taloudellinen.

Lähikoulut ovat turvallisia ja oppimisympäristöltään hyviä

Koulujen lakkauttamispäätösten perustelut ovat useimmiten puutteelliset tai jopa väärät. On jopa vedottu lähikoulujen opetuksen heikkoon tasoon. Monien tutkijoiden (mm. Taina Peltonen, Kaisu Salmi) mukaan pieni koulu on mahdollisuuksien paikka. Joustavuutensa, turvallisuutensa, luonnonläheisyytensä ja muiden hyvien ominaisuuksiensa vuoksi sillä on usein isoa koulua paremmat valmiudet toteuttaa uudenlaista koulukultuuria ja olla oppiva organisaatio. Vanhemmat antavat lähikouluille kiitosta sosiaalisuuteen kasvattamisesta ja yksilöllisestä ohjauksesta. Myös eri ikäluokat toimivat yhdessä; näin erilaisten oppijoiden integrointi ja yhteisöllisyys onnistuu usein pienissä kouluissa. Oppilaat yleensä viihtyvät lähikouluissa ja arvostavat niitä. Näin myös kouluvaikeudet ja kurinpito-ongelmat ovat vähäisempiä. Vaikeuksia ja uupumusta tuottaa jo nykyistä pitemmät koulumatkat. Jos lapsi viettää maksimiajan eli 2,5 tuntia kuljetuksissa, niin peruskoulusta päästyään hän on kuluttanut elämäänsä yli puolen vuoden ajan bussissa tai taksissa. Miten aikaa ja voimia enää riittää perhe-elämään, harrastuksiin, liikuntaan ja läksyjen tekoon?

Valtionosuusuudistuksen kokonaisetujen ja haittojen selvittäminen välttämätöntä

Päätös perusopetuksen valtionosuusuudistuksesta edellyttää selvitystä suuryksikköisten/pienien lähikoulujen kokonaiseduista ja haitoista, paitsi laskennallisista kokonaiskustannuksista ja –säästöistä, myös mm. koulutuksen, oppimistulosten, opettajien ja oppilaiden jaksamisen, turvallisuuden, koulu- rauhan, lisääntyneiden koulumatkojen ja –aikojen, alueellisen ja paikallisen, kylän tai kaupungin- osan - kehityksen kannalta eli kaiken kaikkiaan lasten, vanhempien, opettajien ja koko yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta. Oikeuskansleri Paavo Nikula on todennut lausunnossaan: ”Koulujen

lakkauttamisella ei aina saavuteta yhteiskuntaa hyödyttävää kokonaissäästöä, jos mukaan lasketaan kaikki seurannaisvaikutukset. Koulun säilyttämistä koskevat vaihtoehdot tulisi selvittää tarkasti myös muiden kuin taloudellisten vaikutusten osalta”.

Suomen Kylätoiminta ry esittää kunnioittavasti, että perusopetuksen valtionosuusuudistus asetetaan uuteen, ennakkoluulottomaan valmisteluun. Valmistelussa tulee selvittää uudistuksen kokonaisedut ja –haitat. Kansainvälisissä vertailuissa menestyksekkääksi todettua peruskoulutusta ei ole syytä tietoisesti heikentää. Kouluihin ja lapsiin panostaminen tulee nähdä vuosikymmenien investointina tulevaisuuteen, ei vain lyhytjänteisenä budjettipolitiikan menoeränä.

SUOMEN KYLÄTOIMINTA ry

Eero Uusitalo

Pietari Jääskeläinen

puheenjohtaja

pääsihteeri

JAKELU:

Eduskunta

Valtioneuvosto

TIEDOKSI:

Ao. viranomaiset

Kunnat

Puolueet

Keskeiset järjestöt

Kylä- ja kaupunginosayhdistykst

Tiedotusvälineet